

17.22x11.45	1	עמוד 13	הארץ - כותרת	30/01/2018	62088624-6
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון - 80790					

לא בטוח שהרצל היה חילוני גדול

מור אלטשולר

פרומן מקונן על השחתת דמותו של הרצל בידי הציונות הדתית, שכביכול גיירה לחומרה את הרצל "החילוני, לי-ברל, הומניסט, אוניורסלטי", והיא מציגה אותו כ"פלאגיאט לרב יהודה אלקלעי", כלומר כהמשך לפועלו של רב עתיק וצאצאיו הרוחניים – המתנחלים עם הכיפה הגדולה והרובה ("הארץ" 23.1).

אפשר להשיב על כך שהרצל היה הוגה מורכב, שכתב דברים שונים ולעתים סותרים על הקיום היהודי בעידן המודרני. לכן, טביעו זורמים אידיאולוגיים שונים ינכסו את משנתו, יבליטו את החלקים המתאימים להם ויצניעו את מה שאינו עולה בקנה אחד עם השקפותיהם. גם פרומן החילוני מאדיר את הרצל החילוני ומתעלם מהיבטים אחרים.

הוא מתעלם למשל, מספרו של ד"ר יצחק יייס "הרצל – קריאה חדשה", המתאר אדם שתוכניתו הציונית עוצבה בהשראת הדגם המסורתי "מגלות לגאולה". הרצל בחר לסיים את חיבורו המכונן בקריאתו של הרב

שמואל "אלוהים!", כדי לומר שהאל אחראי לנס של שיבת ציון כמתואר בספר. ולציון קרא "אלטנוילנד", ארץ ישנה-חדשה, בהשראת בית הכנסת אלטנוישול בפראג, שלפי המסורת בקירותיו שיקעו היהודים אבנים מבית המקדש, מתוך אמונה שישמשו לבניית בית המקדש עם שובם לירושלים. הרצל החילוני-הליברלי והרצל היהודי-הלואמי הם אדם אחד, ולכן מגוון של אידיאולוגיות יכולות להיתלות בו כל עוד אינן טוענות לבלעדיות. הגותו של הרצל מקורית ועמוקה ויכולה להכיל פרשנויות מנוגדות ואף סותרות.

פרומן החמיץ את העיקר: גדולתו של הרצל היתה קודם כל בביטוי שנתן לחזון של שירת עם ישראל למולדתו כמימוש של הערכים האוניורסליים, לא כבנייה בהם. לידו, העור לם אינו מתנהל לאור ערכי האמת והצדק כל עוד עם ישראל מפוור בין האומות וקיומו נתון בסכנה. אמת פנימית זו מתגלה בכתביו והיא שהניעה אותו לפעולה, הן בקרב היהודים והן בשדה הדיפלומטיה הבינלאומית. כפי שתיאר יייס, הרצל פנה למנהיגי העולם מתוך תחושה

של שליחות נבואית, בדומה למשה התובע "שלח את עמי".

יכולת זו, לראות בהיסטוריה של עם ישראל ביטוי של ערכים אוניורסליים נצחיים, היא פסגת חזונו של הרצל. ובוה הוא מתקרב אל משה רבנו, שאף הוא גדל בתרבות ורה ונחלץ לעזרת בני עמו, כשראה נוגש מצרי מכה עבד עברי. וכמו הרצל, גם משה לא התחנך בארמון פרעה על תרי"ג מצוות ואף "נתרשל" בעריכת ברית מילה לבנו (לשון התלמוד) עד שנחלצה רעייתו הנוכרייה, ציפורה, ומלה את הבן במקומו (שמות ד', כ"ד-כ"ו).

כמו הרצל, גם משה לפניו האמין, כי הבטחת קיומו של עם ישראל קודמת לכל ערך ומצווה ולפיכך דחה את הצעת האל להשמיד את עם ישראל אחרי חטא עגל הזהב ולברוא ממשה עם חדש. ושניהם, משה והרצל, לא זכו להגיע לארץ המובטחת, אך הותירו מורשת רוחנית נצחית, והו סוד הר" לונטיות שלהם גם כיום. כנאמר במקורות: "כגואל ראשון כך גואל אחרון".

ד"ר אלטשולר היא היסטוריונית